

Psykologer skal utjevne sosiale forskjeller, ikke øke dem

Simon Thorsell Næs

leder i Vestfold lokallag, på vegne av styret i Vestfold

Vi trenger å vite mer om følgene av et klassesdelt psykologisk lavterskeltilbud. Psykologer er en knapp ressurs i dagens helsemarked. Lite tyder på at kommunepsykologene er i stand til å møte behovet i den delen av befolkningen som ikke kan betale for private tjenester. Derfor må Psykologforeningen utrede de samfunnsmessige konsekvensene av at private lavterskel psykologtjenester kun er tilgjengelige for de privilegerte.

Rettferdige helsetjenester

Rettferdige helsetjenester har lenge vært et politisk anliggende for Psykologforeningen, og dannet noe av bakteppet for satsningen på psykologer i kommunen. Etter at landsmøtet i 2007 vedtok «Psykologisk lavterskeltilbud til befolkningen» som hovedsatsningsområde, uttalte Tor Levin Hofgaard som nyslått president dette: «Det er i praksis de med høy inntekt som i dag har tilgang til lavterskeltilbud. De som kan betale, får time hos psykolog over natten. Resten har ingenting.»

En samfunnspolitisk forening med engasjement for de sosiale aspektene ved psykisk helse og kunnskap om viktigheten av tidlig intervensjon bør utrede og undersøke konsekvensene av et klassesdelt psykologisk lavterskeltilbud

Til tross for at innsatsen siden den gang har resultert i lovfesting av psykologkompetanse i kommunen fra 2020, er Hofgaards beskrivelse av et klassesdelt psykologisk lavterskeltilbud fortsatt like aktuelt. De med høy inntekt har langt bedre tilgang til lavterskeltjenester, mens de kommunale lavterskeltilbudene ikke når ut til målgruppen (Ose, Kaspersen & Børve, 2018).

Skjevt

Helsetjenester skal være like tilgjengelige uavhengig av økonomisk bakgrunn, alder, kjønn og etnisitet (Helsedirektoratet, 2005; Norsk psykologforening, 2016). Hvis du strever psykisk og ikke kan betale for et privat tilbud, er du avhengig av at du bor i en kommune som har etablert et psykologisk lavterskeltilbud. Men du er også prisgitt behandlingseffekten fra den kortvarige hjelpen som kommunepsykologene gir. Dette er en kjent problemstilling for kommunepsykologer som jobber klinisk: Pasienter som ikke oppnår tilstrekkelig behandlingseffekt av det begrensede antallet konsultasjoner som tilbys, må vike plassen for pasienter som står på venteliste. Kommunepsykologer klarer ikke å møte befolkningens behov, og denne kapasitetsmangelen danner igjen livsgrunnlaget for privatpraktiserende psykologer uten driftstilskudd. Men deres tjenester er kun tilgjengelig for en begrenset andel av befolkningen: De betalingsdyktige. Taperne i et slikt system blir nok en gang de med knappe økonomiske ressurser. De ender opp med færre valgmuligheter som kan gi håp for å mestre psykisk strev.

Prinsipper og barrierer

En slik virkelighet harmonerer dårlig med Psykologforeningens prinsipper (2016) om at «Befolkningen skal ha lik tilgang til differensierte og likeverdige tilbud av psykologtjenester, både offentlige og private», og at «Alle grupper i befolkningen skal ha samme rett til psykiske helsetjenester, uavhengig av kjønn, alder, bosted, økonomi, språk, evnenivå, etnisitet, seksuell orientering, religionstilhørighet og oppholdsstatus».

Hvordan økonomiske betingelser kan fungere som barriere mot tidlig behandling, ville vært naturlig å ta opp gjennom Psykologforeningens pågående hovedsatsningsområde «Utjevning av sosiale forskjeller». I stedet har problemstillingen ikke blitt vurdert som et problem av Psykologforeningen sentralt (Tessand, 2017).

Programforpliktet

Når Psykologforeningen er programforpliktet til å utjevne sosiale forskjeller, og man samtidig har et lavterskeltilbud som diskriminerer dem med lav inntekt, krever det handling. En samfunnspolitisk forening med engasjement for de sosiale aspektene ved psykisk helse og kunnskap om viktigheten av tidlig intervensjon bør utrede og undersøke konsekvensene av et klassedelt psykologisk lavterskeltilbud. Vestfold lokallag fremmer derfor saken til Landsmøtet, der vi ber om at det brukes ressurser på å skaffe til veie et bredere kunnskapsgrunnlag om skjevfordelte psykologtjenester og de påfølgende samfunnsmessige konsekvensene. La oss sørge for at størrelsen på lommeboken blir irrelevant når strevet rammer oss.

Referanser

- Helsedirektoratet. (2005). *Gradientutfordringen. Sosial- og helsedirektoratets handlingsplan mot sosiale ulikheter i helse*. Oslo: Helsedirektoratet.
- Norsk psykologforening (2016). *Norsk psykologforenings prinsipprogram*. Hentet fra <https://www.psykologforeningen.no/foreningen/vedtekter-og-retningslinjer/prinsipprogram>
- Ose, S.O., Kaspersen, S.L. & Børve, C. (2018). *En samfunnsøkonomisk vurdering av tjenester til mennesker med lettere psykiske helseproblemer. Rapport 00201*. Trondheim: SINTEF
- Tessand, H.S. (2017, 30. november). Psykologers innsats for sosial utjevning. *Morgenbladet*. <https://morgenbladet.no/ideer/psykologers-innsats-for-sosial-utjevning>